

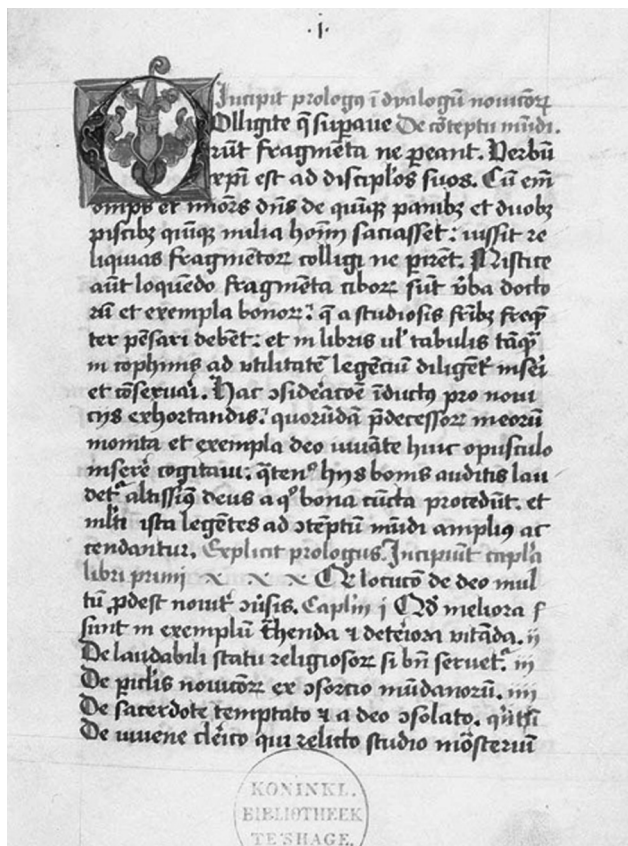
THOMAS KEMPIS

Dialogo met novicen

VERTAALD EN INGELEID DOOR
FRANK DE ROO

DIALOGOOG MET NOVICEN

Eerste pagina van de Dialogus noviciorum in een afschrift van 1488
(ms. Den Haag 75 G 70).

THOMAS KEMPIS

.....

*Dialogo met
novicen*

DEEL 1:

DE MINACHTING VAN DE WERELD

VERTAALD EN INGELEID DOOR

FRANK DE ROO

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Omslagontwerp Garage BNO
Vormgeving binnenwerk Garage BNO
ISBN 978 90 435 3083 5
ISBN e-book 978 90 435 3145 0
NUR 700
www.kokboekencentrum.nl

© 2018 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden.

INHOUD

Inleiding 7

DIALOOG MET NOVICEN

Voorwoord bij de *Dialogo met novicen* 29

1. Over God spreken is zeer nuttig voor recent bekeerden 31
2. Het betere moet men tot voorbeeld nemen en het slechtere mijden 34
3. De lofwaardige staat van religieuzen als hij goed wordt onderhouden 38
4. De gevaren voor novicen door werelds gezelschap 42
5. Over een priester die beproefd werd en door God getroost werd 50
6. Een jonge student die zijn studie opgaf en in het klooster trad 54
7. Een huismoeder die hilde om haar bekeerde zoon 56
8. Het is beter aan God te gehoorzamen dan aan vrienden 59

Verantwoording 63

Dialogoog met novicen

**EERSTE BOEK:
DE MINACHTING VAN DE WERELD**

VERTAALD DOOR
FRANK DE ROO

VOORWOORD BIJ DE DIALOOG MET NOVICEN

1 Verzamelt de overgebleven brokken, opdat ze niet verloren gaan. 2 Het is Christus' woord aan zijn leerlingen. 3 Toen immers de almachtige en barmhartige Heer met vijf broden en twee vissen vijfduizend mensen had verzadigd, beval Hij de rest van de brokken te verzamelen, opdat ze niet verloren zouden gaan. 4 Echter in mystieke zin gesproken, zijn de brokken voedsel de woorden van de geleerden en de voorbeelden van goede mensen, welke de ijverig studerende broeders vaak moeten overwegen en in boeken of schrijftabletten zoals in manden moeten opnemen en zorgvuldig bewaren voor het nut van de lezers. 5 Door deze overweging geleid, dacht ik met Gods hulp ter aanmoediging van de novicen de vermaningen en voorbeelden van enkele van mijn voorgangers in dit werkje op te nemen: opdat men, na deze goede zaken te hebben vernomen, de allerhoogste God zou loven, van wie al het goede komt; en opdat velen die dit lezen, méér zouden worden aangestoken tot de minachting van de wereld.

(1) Joh 6,12 (4) Joh 6,13

Novice

1 Ik verzoek u, mijn dierbaarste vader, om uit liefde voor Jezus Christus aandachtig naar mij om te zien, mij te onderwijzen wat heilzaam is, mijn tekortkomingen streng te verbeteren, en tijdig de remedie aan te reiken voor mijn hartstochten, en als u enige goede voorbeelden kent, mij die ook voor te stellen om ze te imiteren. 2 Daarom heb ik immers *de wereld en de dingen van de wereld* verlaten: om in de religieuze staat Gods wil beter te leren kennen en te doen, om veiliger te leven voor de gevaren van beproevingen, en om ten slotte – als het strijdperk van dit leven is beëindigd – het te verdienen om samen met Christus' getrouwen de beloning van de eeuwige zaligheid te verwerven. 3 Ik beoog immers de rest van mijn leven te ordenen voor de dienst van God, en de weinige tijd die mij overblijft, te volbrengen in religie. 4 Daarvoor ben ik bereid alle arbeid te ondergaan en te berusten in uw vermaningen, en te gehoorzamen aan de regels van de ouderen, die voor mijn welzijn en vooruitgang zijn uitgevaardigd – zoals het een novice past en de religieuze staat het vereist.

(2) 1 Joh 2,15

1. OVER GOD SPREKEN IS ZEER NUTTIG VOOR RECENT BEKEERDEN

Senior

1 Wat jij zegt, hoor ik graag, en als ik van nut kan zijn, zal ik doen wat je vraagt. 2 Moge de heilige Geest ons nu bijstaan om waardige zaken te vertellen, opdat onze gesprekken God mogen behagen, en onze naasten tot nut strekken. 3 Het is evenwel de grote kunst van het onderwijs om de juiste dingen op gepaste wijze naar voren te brengen, en deze met heilige getuigenissen te bevestigen. 4 Ik wens verder met jou enkele zaken te bespreken over God en Gods dienaren, opdat jij troost ondervindt door ze te lezen, en mijn verdienste vermeerderd door de uitgave van dit werk. 5 Ik vertrouw op de Heer Jezus, dat zijn gunst niet zal ontbreken voor ons die bidden, nu Hij zijn aanwezigheid heeft beloofd aan wie over Hem spreken, met de woorden: *Waar er twee of drie verenigd zijn in mijn Naam, daar ben Ik in hun midden.* 6 Vandaar is het dat Hij onder het uiterlijk van een vreemdeling is verschenen aan twee leerlingen die wandelden op de weg en over Hem spraken; en Hij zei: *Wat zijn dat voor gesprekken die jullie onder het wandelen met elkaar voeren, en waarom zijn jullie bedroefd?* 7 En ze zeiden: *Over Jezus de Nazarener.* 8

Zie hoe de trouwe Heer in persoon tegemoet komt aan wie om Hem treuren. 9 En omdat ze niet spraken over wereldse aangelegenheden, maar over de daden van onze Verlosser, verdienden ze het om door Hem getroost, en tegelijk onderricht te worden in de goddelijke Schriften. 10 Weldra waren ze zo hevig ontstoken in de liefde voor Christus, dat ze – wonderlijk verlicht door zijn woorden – zeiden: *Brandde ons hart niet in ons, toen Hij onderweg met ons sprak, en de Schriften voor ons verklaarde?* 11 Zoals goede gesprekken immers de vrome harten aansteken tot liefde voor hemelse zaken en de werken der deugden doen ontkiemen – zo bederven ijdele praatjes de goede zeden, en verliezen ze Gods genade, doven de toewijding, bevleken het geweten, en verwekken ergernis voor anderen. 12 Laat ons dus bidden tot de Heer opdat Hij zijn aangezicht boven ons verlicht, en ons behoedt voor elk slecht werk, en voor ijdel geklets. 13 *Laat ons met Maria Magdalena neerzitten aan Jezus' voeten om te luisteren naar zijn woord, dat onze zielen kan redden*, en laten we in al onze daden streven naar Gods welbehagen.

Novice

14 U hebt mij bemoedigd en onderricht met uitstekende woorden en voorbeelden. 15 Mocht ik maar waken over mijn wegen, en geen fouten begaan door mijn woorden. 16 Mochten al mijn wegen maar altijd op Gods aanschijn gericht zijn. 17 Maar laat het U niet spijten op mijn vragen te antwoorden. 18 Zeg me alstublieft: hoe kan iemand tot de volmaakte minachting van de wereld komen, en een ware leerling van Christus worden? 19 Want ik zie dat velen de wereld verlaten, en daarna toch naar een

werelds leven terugkeren. 20 Anderen zie ik bovendien het religieus habijt aannemen, maar in hun aanvankelijke vurigheid verflauwen. 21 Samen met anderen treden ze in in de kerk, maar *de genade van toewijding* proeven ze niet. 22 Sommigen zie ik zelfs afglijden naar uiterlijkheden, en geleidelijk afwijken naar een schadelijke vrijheid. 23 Ik verzoek u niet te dulden dat ik van de weg van volmaaktheid zou afdwalen, maar leer mij duidelijk waarvoor ik op mijn hoede moet zijn, en waar ik mij aan moet houden.

(5) Mt 18,20 (6) Lc 24,17 (10) Lc 24,32 (vgl. *Imitatie* III,14,4) (13) Lc 10,39 + Jak 1,21 (21) *Imitatie* III,1,36; III,12,11; III,15,1.6; IV,3; IV,7,1.7

2. HET BETERE MOET MEN TOT VOORBEELD NEMEN EN HET SLECHTERE MIJDEN

Senior

1 Een goede leerling is bereid om te berusten in de raad van zijn meester, en neemt zich niet voor om iets roekeloos te doen tegen zijn oordeel. 2 Zo bewaart hij de nederigheid, vervult de gehoorzaamheid, verdient de genade, behoudt de vrede, behoedt zijn geweten, en doet zijn roem toenemen. 3 Wie immers in het begin zijn oor leent aan wijsheid en de leer, zal niet gemakkelijk dwalen, maar zich verheugen om een zalig einde na het volbrengen van kortstondige arbeid. 4 Des te meer zal hij vooruit gaan in deugden en wijzer worden, naarmate hij zich nederiger onderwerpt aan zijn oversten. 5 Want een boom die in de hoogte moet groeien, behoort zijn wortels in de diepte te sturen, opdat hij niet om zou vallen. 6 Beef dus niet van plotse angst, maar stel een vast vertrouwen in God; geef de eigen wil op, en onderwerp je in ware nederigheid. 7 De Heer zal aan jouw zijde staan, Hij beschermt wie eenvoudig verdergaan, en aan de nederigen onthult Hij zijn geheimen. 8 Maar aanvaard de levensregel van betere mensen, onderzoek de wijsheid van meer ge-

leerden, vraag de raad van ervaren mensen, en voer een gesprek met toegewijde mensen, om beter te kunnen volharden in het goede. 9 Als je echter sommigen ziet *afdwalen van de weg der Waarheid* en terug achter de Satan aan ziet gaan: wil dan niet imiteren wie verloren gaan, maar span je altijd in om te wedijveren met goede en vurige mensen. 10 Zoek om gered te worden met *de weinigen, die door de nauwe poort het leven binnegaan*. 11 Want Christus getuigt dat *de weg die naar de ondergang voert breed en ruim is, en het zijn velen die langs daar gaan*. 12 Wee hen die terugwijken van God de Heer, en terugkeren in Egypte – dat is: in deze duistere wereld der zonden – om daar hun vlees te voeden, dat snel zal sterven. 13 Zalig is echter de mens die de Heer vreest en *over zijn Wet mediteert, dag en nacht, om op zijn wegen te wandelen*. 14 Niettemin laat de trouwe God de zijnen niet in de steek, maar zoals *een goede Herder* troost Hij zijn schapen, die luisteren naar zijn stem en Hem volgen tot de dood, terwijl ze liever verkiezen te sterven in de oorlog der beproevingen, dan in te stemmen met de zonde of schandelijk terug te keren naar de wereld. 15 Aan zulke mensen zegt Hij immers: *Weest niet bevreesd, kleine kudde, want het heeft jullie Vader behaagd om jullie het Koninkrijk te geven*. 16 Wat valt er te vrezen, om te leven onder zo een Herder en te strijden voor het eeuwig Koninkrijk, dat Hijzelf heeft beloofd te zullen geven? 17 En Hij zal zeker doen wat Hij heeft beloofd. 18 Hij heeft ook niet alleen beloofd om in ruil voor de minachting van de wereld toekomstige vreugde te zullen geven, maar bovendien geeft Hij in het heden aan wie Hem dienen de troost van de heilige Geest – wat veel beter en aangener is dan alle blijdschap van de

wereld. 19 Want wie vaak bidden, stort Hij de genade van toewijding in, en voor wie op Gods Wet mediteren, opent Hij het licht van inzicht, opdat als men eenmaal de zoetheid van de Geest heeft geproefd, het vlees en de wereld verachtelijk worden. 20 Vandaar zegt de Heer aan degenen die volmaakt afstand doen van deze wereld: *Al wie zijn huis, broers of zusters, vader of moeder of akkers heeft opgegeven om mijn Naam, zal het honderdvoudige ontvangen en het eeuwige leven bezitten.* 21 Maar omdat velen zoeken naar ijdele troost en zich omkeren naar uiterlijkheden, voelen ze de genade van toewijding niet, en verdienen ze het niet om de hemelse verlichting te ontvangen. 22 De veiligste staat om God te behagen en méér genade en roem te verdienen, is dus: de wereld ontvluchten, zijn vrienden verlaten, het tijdelijke minachten, een lastiger leven op zich nemen, afstand doen van eigen bezit, onder gehoorzaamheid leven, volharden in werken, door waken en vasten het lichaam kastijden, zich storten op studie en gebeden, dagelijks tegen beproevingen en ondeugden strijden, het tegenwoordige versmaden, het eeuwige verlangen, Gods genade dringend zoeken – en als men de genade gevonden heeft, deze zorgvuldig behoeden – gering denken van zichzelf, aan anderen graag bereidwilligheid betonen, alleen God willen behagen, streven om onder de broeders onberispelijk te leven, en standvastig volhouden in het heilig voornemen en het verlangen om vooruit te gaan. 23 Dit is de taak van de ware leerling van Christus, dit leidt de dienaar van God ongetwijfeld naar het hemelse Rijk. 24 Daarom zegt de vriendelijke Meester aan zijn uitverkoren leerlingen: *Het zijn jullie, die trouw zijn gebleven in mijn beproevingen.* 25 En Ik verleen jullie het Konink-

rijk, zoals mijn Vader het Mij heeft verleend, om in mijn Koninkrijk aan mijn tafel te eten en te drinken.

Novice

26 Wat u gezegd hebt, bevalt mij. 27 Want uit deze woorden schep ik troost in de Heer, en blij heradem ik, in de hoop op het eeuwige leven in ruil voor een weinig arbeid. 28 Het lijden van deze tijd weegt immers niet op tegen de toekomstige roem die in ons geopenbaard zal worden. 29 En waarlijk: wie God trouw dienen, zullen het zowel nu goed hebben als in de toekomst nog meer ontvangen. 30 Alles werkt immers samen voor het goed van de uitverkorenen: zowel het heden als de toekomst. 31 Om deze reden smeek ik om uw mildheid, opdat u mijn wankele ziel zou versterken door uw heilige welsprekendheid, en als u enige goede voorbeelden van anderen kent, mij die ook graag uiteen te zetten. 32 Want hoewel ik veel heldendaden heb gehoord van oude heiligen, wens ik toch goede nieuwe zaken te horen over moderne heiligen. 33 Niettemin, onthul mij eerst de oorzaken die de geestelijke vooruitgang vertragen, opdat ik op mijn hoede kan zijn voor het bedrog van de vijand, en kan doorgaan over de paden der rechtvaardigen zonder mijn voet te stoten.

(7) Spr 3,26 + Imitatie III,18,16 + II,2,11 (Mt 11,25) (9) Wis 5,6 (10-11) Mt 7,13-14 (13) Ps 1,2 + Deut 8,6 etc. (14) Joh 10,3-4.11 (15) Lc 12,32 (19) Vgl. Imitatie I,3,13 + IV,23,26 (1 Pet 2,3; Ps 33,9) (20) Mt 19,29 (24-25) Lc 22,28-29 (27) Vgl. Imitatie IV,35,12 (Sir 51,35.38) (28) Rom 8,18 (30) Rom 8,28 (32) Vgl. de openingszin van Henricus Pomerius' *Geschiedenis van Groenendaal*: 'Hoewel enkele voorbeelden van oude heiligen zouden kunnen volstaan...' (33) Spr 3,23

3. DE LOFWAARDIGE STAAT VAN RELIGIEUZEN ALS HIJ GOED WORDT ONDERHOUDEN

Senior

1 De staat van religieuzen is groot en heilig als hij goed wordt onderhouden: als iemand zodanig leeft, zoals de regel het leert en het habijt het demonstreert. Doch een broeder is niet daarom spoedig veilig en geestelijk te achten, omdat hij wandelt met de goeden, en dikwijls luistert naar heilige lezingen, en goed zingt – maar omdat hij streeft om met heel zijn hart te vervullen wat hij heeft beloofd, en omdat hij doet wat hij moet. 2 En indien hij uit zwakheid ooit een misstap begaat, of door een beproeving wordt overwonnen, of door hartstocht wordt bewogen: laat hem dan streven zich snel te verbeteren, en het zeer betreuren, en zich schuldig erkennen, en niet zijn schuld vermeerderen door zich te verontschuldigen, maar zich vrijwillig vernederen door vergiffenis te verzoeken, opdat God het hem moge vergeven. 3 Immers, de goede God, hoewel Hij wordt beledigd en geminacht, wordt toch snel verzoend door de tranen en gebeden van wie schuld bekennen, zoals de heilige David berouwwol getuigt: God, U

zult niet neerzien op een vermorzeld en vernederd hart.

4 Strek je dus moedig uit naar wat voor jou ligt, en vergeet wat achter je ligt en de dingen van deze wereld, en zie niet om naar wie lossers leven en de zwakkeren, maar let op waarvoor jij gekomen bent en wat jij behoort te doen. 5 Want wie vooruit wil gaan, moet elke dag opnieuw beginnen, en geen enkel werk uit de weg gaan en geen enkel moment ijdel laten voorbijgaan.

6 Tel dus niet de lange dagen noch de vele jaren in religie, beroem je ook niet op de waardigheid van je orde, en geniet niet van de bekoorlijkheid van een plaats, maar overweeg hoe ver jij nog staat van de ware deugden, en in hoeveel vuile ondeugden je nog blijft hangen: denk daar over na met verdriet. 7 Want wie meent iets te betekenen, bedriegt zichzelf. 8 Door overmoed verliest men uiteraard Christus' genade, en goede zaken die men lang heeft gezocht, worden snel weer uitgerukt.

9 Vrees dus Gods verborgen oordelen boven jou, ontleed streng al jouw werken, onderzoek geen hogere geheimen, en wil geen nieuwsgierige zaken doorsnuffelen, maar wat God jou heeft voorgeschreven: denk daar altijd over na. 10 En durf jezelf zolang je in het lichaam van de zonde verblijft geen veiligheid te beloven van beproevingen, geen rust van werken, maar strijd tegen de ondeugden zoals een dapper soldaat, en houd in alle beproevingen het schild van het geduld zo stevig mogelijk vast, tot je de krans van glorie moge ontvangen, opdat je samen met de apostel Paulus kunt zeggen, op het beslissende moment dat de dood nabij is: Ik heb de goede

strijd gestreden, de wedloop volbracht, het geloof bewaard. Nu wacht mij de krans der gerechtigheid, waarmee de rechtvaardige Rechter mij zal belonen. 11 En inderdaad heeft onze Heer Jezus Christus zijn apostelen niet uitgezonden om te zoeken naar tijdelijke eer en lichamelijk gemak, maar om een kruis te dragen en de eigen wilsvrijheid te verloochenen. 12 Vandaar dat Hij zijn volgelingen aanspoort, met de woorden: *Als iemand Mij achterna wil komen, laat hem zichzelf verloochenen en zijn kruis opnemen en Mij volgen.*

13 Trek dus Gods wapenrusting aan, en wees voorbereid op de strijd, want velen voeren oorlog tegen jou: het lichaam, de wereld en de duivel, die niet ophouden dag en nacht onschuldigen en wie Christus willen dienen, aan te vallen. 14 Maar vrees hen niet, en luister er niet naar, en geloof hen niet, en stem niet in met hun mooie en valse suggesties, want ze spreken met boos opzet, om jou te vangen en te misleiden en van God te verwijderen, en uiteindelijk naar alle kwaad te leiden. 15 Daarom: waak in gebeden, en verzoek nederig, dringend en dagelijks om de goddelijke bijstand tegen de hinderlagen van de duivel, en vertrouw op de raad van ervaren broeders opdat de beproeving jou niet domineert en de wereld je opnieuw verlost en verweekt. 16 Houd daarom in gedachten wat in de Apokalyps staat tot troost van Christus' soldaten die in de wereld strijden: *Wie overwint, die zal Ik maken tot een zuil in mijn tempel, en Ik zal hem te eten geven van de boom van het leven, die staat in het paradijs van mijn God.*

Novice

17 Zoals u mij hierboven al hebt aangemoedigd in het streven naar verbetering en *de wedstrijd van volmaakte versterving*: beschrijf nu ook zo helder, om mij tot voorzichtigheid te strekken, de gevaren die terugtrekken van iets dat goed was begonnen, en de verlangens die azen op wereldse zaken. 18 Het is immers fel te betreuren als iemand vervalt in lauwheid, op de vlucht voor kortstondige arbeid. 19 Maar het is nog meer te beklagen wanneer iemand de vrees voor God verlaat en naar de wereld terugkeert om het instinct van de duivel te volgen: zoals de ongelukkige Judas heeft gedaan, die om een geldzaak Christus heeft verlaten en zich met de farizeeën heeft beraden, en ten slotte aan een ellendig einde kwam door de strop, waarin hij het huidige leven verloor én een eeuwige dood opliep. 19 Open dus uw mond, en leg het bedrog bloot van de oude slang, die onder een goede schijn velen bedriegt, zoals u vaak hebt aangetoond.

(2) Vgl. Imitatie II,5,4 (3) Ps 50,19; vgl. Imitatie IV,52,21 (4) Fil 3,13 + 1 Joh 2,15 + David van Augsburg, *Formula Noviciorum* I,1 (*Regel van Benedictus* 60,3) (6) Vgl. Imitatie IV,58,29 + III,16,1 (7) Gal 6,3 (8) Vgl. Imitatie I,22,35 (9) Vgl. Imitatie IV,14,1 + Sir 3,22; Imitatie I,20,42 (10) Rom 8,3 + Imitatie IV,6,29 + IV,35,3 + 2 Tim 4,7-8 (11) Vgl. Imitatie IV,30,33 (12) Mc 8,34; Mt 16,24; Lc 9,23; Imitatie II,12,65 (16) Apk 3,12 + 2,7 (17) Vgl. 1 Kor 9,25

EERSTE NEDERLANDSE VERTALING
BASISWERK VOOR DE MODERNE DEVOTIE

Thomas Kempis (1380-1471) is de wereldberoemde auteur van *De imitatione Christi*. Hij schreef echter nog 40 à 50 andere werken, waarvan vele nog nooit vertaald zijn in het Nederlands. Omstreeks 1437 schreef hij de *Dialog met novicen*. Het is een oorspronkelijk en scherp geformuleerd werkje, waarin hij de dialoog aangaat met een novice, een nieuweling in het klooster.

'U hebt mij bemoedigd en onderricht met uitstekende woorden en voorbeelden. Mocht ik maar waken over mijn wegen, en geen fouten begaan door mijn woorden. Mochten al mijn wegen maar altijd op Gods aanschijn gericht zijn. Maar laat het U niet spijten op mijn vragen te antwoorden.

Zeg me alstublieft: hoe kan iemand tot de volmaakte minachting van de wereld komen, en een ware leerling van Christus worden?'

ISBN 978 90 435 3083 5

9 789043 530835